

Om SDHK, användaranvisningar och söktips

I Svenskt Diplomatariums huvudkartotek är de svenska medeltidsbrev registrerade. Det gäller brev eller uppgifter om brev, som på något sätt berör Sverige och svenska förhållanden från år 817 fram till 1540. Det digitala registret bygger ursprungligen på ett kronologiskt kortregister över brevmaterialet, som på 1950-talet började läggas upp till grund för utgivningen av breven i diplomatariet. Diplomatarieredaktionen har uppgifter om vilka arkiv, samlingar och verk som genomgått.

Kartotekets första digitala version var färdig 1999 efter ett antal år av inskrivningsarbete och publicerades som cd-skiva. Sedan 2003 finns Huvudkartoteket tillgängligt via Internet. Vid årsskiftet 2004/2005 utökades sökmöjligheterna på ett väsentligt sätt genom att samtliga texter som tryckts i Svenskt Diplomatarium gjorts tillgängliga och sökbara. För varje nytt häfte i den tryckta serien läggs brevtexterna till i SDHK. I nuläget (juni 2015) är närmare 14 000 texter utgivna och inlagda.

Unikt SDHK-nummer

En kartotekspost inleds med angivande av ett *SDHK-nummer*. Detta nummer är unikt för varje brev och kan med fördel användas som referens om man vill kontakta Diplomatiets redaktion för att diskutera ett brev. Vid uppgift om datering finns ibland en datumkommentar, markerad med *. Utfärdandeort och textens språk anges. Vem eller vilka som utfärdat brevet framgår antingen av egen rubrik eller markerat med KAPITÄLER i innehållssammanfattningen.

Hitta breven

Under *Källor* anges brevens trädning, det vill säga om (och var) brevet finns i original, i medeltida avskrift, i eftermedeltida avskrift och/eller är känt genom medeltida notis eller regist (sammanfattning). Namnen Brocman, Hadorph, Peringskiöld och Örnhielm står för samlingar av brevavskrifter (huvudsakligen VHAA:s dep., RA), d.v.s. handskrivna diplomatarier, från 1600- och 1700-talet med namn efter olika chefer i Antikvitetskollegiet/arkivet. Ofta finns breven i både original och avskrift i en eller flera av dessa kopiesamlingar, ibland bara i avskrift. Även eftermedeltida avskrifter respektive notiser och register, det vill säga allehanda avskrifter och otryckta brevuppgifter, som är yngre än 1520/40, har registrerats. Det arkivnummer (RA 0101 etc) som anges vid samlingar i Riksarkivet hör hemma i ett större arkivdatabassammanhang och är till nytta vid sökandet efter Riksarkivets olika brevgupper i kartoteket. I vissa fall finns en länk att klicka på som visar en digital bild av brevet.

Uppgiften om Fotokopia är särskilt intressant när det gäller brev utanför Riksarkivet. Om kopia finns i Riksarkivets kopiesamling anges det med RA; DK eller SD betyder att fotokopian finns på diplomatarieredaktionen.

Sammanfattad brevttext

I fältet *Innehåll* finns en sammanfattning av brevttextens innehåll. Vid långa ortnamnsuppräknningar har inte alltid alla namn tagits med, och ibland hänvisas till ytterligare uppgifter hos diplomatarieredaktionen. Kontakta eller besök redaktionen om du vill ta del av sådant material! I görligaste mån normaliseras ort- och personnamn. Med citationstecken markeras att namnet inte har normaliserats utan följer en förlaga. Denna förlaga kan vara ett kartotekskort i Riksarkivets forskarexpedition, en förteckning eller någon annan sekundär källa, ibland originaltexten.

Brevtexten

Efter uppgifterna om innehållet i det aktuella brevet kommer den avdelning som innehåller brevtextrarna, i de fall denna tryckts. För närvarande finns brevtextrarna inlagda för tiden fram till 1379 (DS), för perioden 1401-1420 (SD) samt för delar av de vaticanhandlingar som tryckts i Appendix-serierna Acta Pontificum Svecica (APS Cam., APS Poen.). Förutom själva brevtextrarna finns även ytterligare uppgifter:

- Extratext, det vill säga eventuella marginalrubriker eller baksidespåteckningar etc.;
- Sigillinformation innehåller uppgifter om brevets sigill och sigillomskrifter;
- Textnoter och Innehållsnoter återger de tryckta notapparaterna.

Obs! För närvarande har endast noter från häftena 9:2-4, 10:3-4 och 11:1-4 lagts in. Noterna från de resterande volymerna kommer att läggas in efter hand.

De brevtextrarna som tryckts före 1995 har skannats och OCR-lästs. Den optiska läsningen och överföringen till sökbara filer har utförts av Ytterlids AB. Arbetet har finansierats av Vitterhetsakademien och Riksarkivet. Det bör noteras att dessa brevtextrarna – trots en mängd kontroller – fortfarande kan innehålla en hel del fel beroende på den maskinella inläsningen. Vi är mycket tacksamma om ni rapporterar alla felaktigheter ni hittar. Använd gärna vårt särskilda formulär (länk finns i varje post) för rättelser!

Tryckt

I fälten *Tryckt* respektive *Tryckt regist* anges var texten eller ett sammandrag av huvudinnehållet är tryckt. För att göra det lättare att läsa brevtextrarna och för att ge tillgång till all information i de publicerade breven, till exempel alla notapparater, har vi länkat bilder (PDF-filer) av breven i Diplomatiets tryckta form till varje brevtextrarna. För att nå dessa texter, klicka på länken vid utgåvans nummer.

Faksimil

Under *Faksimil* upptas tryckta avbildningar av medeltidsbrev.

Litteratur och kommentarer

Hänvisningar till relevant litteratur under Litteratur och kommentarer har förts in utan krav på fullständighet. Här finns också hänvisning till eventuellt motbrev och till annat brev som gäller samma ärende samt för uppgift om brevet har varit hopfäst med annat brev.

Kompletterande uppgifter kan sökas hos diplomatarieredaktionen. Redaktionen har förteckningar (registranter) över innehållet inte bara i brevsamlingar utan också i kopieböcker, både i och utanför Riksarkivet.

Observera att SDHK-nr inte är detsamma som DS-nr eller SD-nummer!

DS-nr syftar på numret i den tryckta utgåvan i serien Diplomatarium Suecanum (Diplomatarium Suecanum, I- (Stockholm 1829-)).

SD-nr syftar på numret i den tryckta utgåvan i serien Svenskt Diplomatarium (Svenskt diplomatarium från och med år 1401, I-IV, ed. C. Silfverstolpe & K.H. Karlsson (Stockholm 1875-1904)).

DS- och SD-nr söks i fältet Tryckt (eller Tryckt regist).

Sökteknik SDHK

Använd citattecken ("") för att söka på exakta fraser. En sökning på t.ex. "mark penningar" eller "Anders Bengtsson" ger träffar då orden förekommer tillsammans och i angiven ordning.

Använd asterisk (*) för att hitta ord med varierande ändelse eller inledning. En sökning på t.ex. franciskan* ger träff på franciskan, franciskaner, franciskanbroder, franciskankloster etc. En sökning på *brev ger träff på brev, skydds brev, avlatsbrev etc.

Använd frågetecken (?) för att få träff på stavningsvarianter av ett ord. Varje frågetecken svarar mot ett tecken. Exempelvis ger en sökning på ?ni?ersis träff på såväl universis som vniuersis, uniuersis och vniversis.

Använd minustecken (-) för att utesluta ett sökord. En sökning på t.ex. domkyrka -Uppsala ger träff på alla poster som innehåller ordet domkyrka men inte de poster som samtidigt innehåller ordet Uppsala.

Pröva olika stavningsvarianter! Tänk också på att det ibland (särskilt vad gäller kyrkans män) kan vara de latinska namnformerna som ska användas. Var särskilt uppmärksam på Johan, Jon, Jöns, Jönis, Jens med flera varianter motsvarande det latinska Johannes.

Exempel: en person med namnet Karl kan också finnas under formerna Carl, Carolus eller Karolus; Jöns Bengtsson kan också finnas under Johannes Benedicti.

Vid sökning i Brevtext, tänk till exempel på att bokstäverna i och j samt u och v ofta är utbytbara. Sökning på exempelvis ordet meth ger dock även träff på stavning med thorn, meþ.